

Verslag
Expertmeeting daders jeugdprostitutie

Donderdag 17 november 2005, bij Stade Advies BV te Utrecht

Georganiseerd door: Stade Advies BV en TransAct (Informatiepunt Jeugdprostitutie)
Mede mogelijk gemaakt door een bijdrage van het Europese programma AGIS.

Informatiepunt Jeugdprostitutie, TransAct
Stade Advies
Januari 2006

1. Inleiding

Op donderdag 17 november 2005 vond bij Stade Advies de eerste van een reeks bijeenkomsten plaats, gericht op het bestrijden van jeugdprostitutie. Deze bijeenkomsten maken deel uit van een breder Europees kaderprogramma ter voorkoming van mensenhandel onder de titel van AGIS, waarbij Stade Advies een samenwerking is aangegaan met organisaties uit Engeland en Estland.

Deze eerste bijeenkomst stond in het teken van daders van jeugdprostitutie. De laatste jaren staan slachtoffers van loverboys, mensenhandelaren, steeds meer in de aandacht. De aandacht voor de daders van deze praktijken blijft echter nog onderbelicht. De expertmeeting had tot doel om aan de hand van drie onderwerpen, te weten Preventie, Hulpverlening, Opsporing en vervolging, met de aanwezigen te inventariseren wat de stand van zaken is, welke knelpunten er worden gesignaleerd, en te komen tot een aantal conclusies en aanbevelingen. Met de uitkomsten van deze expertmeeting wordt getracht de werkwijzen van betrokken overheids- en hulpverleningsinstanties te beïnvloeden, alsmede te lobbyen voor een betere aanpak van deze problematiek door de verantwoordelijke partijen. Het Informatiepunt Jeugdprostitutie zal deze aandachtsgebieden onder de aandacht van de verschillende betrokken partijen trachten te brengen.

In het voorjaar van 2006 zal een vervolgbijeenkomst worden georganiseerd waarbij wordt voortgebouwd op de geformuleerde knelpunten, conclusies en aanbevelingen.

2. Opening en plenaire inleidingen

De expertmeeting Daders Jeugdprostitutie werd geopend door mevrouw Lou Repetur van het Informatiepunt Jeugdprostitutie.

Tot nu toe was er met name aandacht voor de slachtoffers van jeugdprostitutie. De laatste tijd is er meer aandacht voor daders, zowel binnen preventie als in de hulpverlening, opsporing en vervolging. Deze bijeenkomst borduurt hierop voort.

Het doel van deze expertmeeting is om informatie uit te wisselen, samenwerking in de keten te bevorderen en aanbevelingen te verwoorden. In 2006 wordt een vervolg gegeven aan deze bijeenkomst, op basis van de aanbevelingen.

In de ochtend werden drie plenaire inleidingen gehouden.

Vanuit het oogpunt van preventie werd door de heer van Arum van De Waag een presentatie gehouden over de behandelmethodiek Multisysteemtherapie (MST). De powerpointpresentatie is als bijlage 1 toegevoegd.

Vervolgens hield de heer Bovenkerk van de Universiteit Utrecht een inleiding naar aanleiding van het in Amsterdam uitgevoerde onderzoek naar Loverboyproblematiek in de hoofdstad. Tijdens deze inleiding werd aandacht gevraagd voor het 'stapelen' van informatie door de politie, waardoor zonder een klacht van het slachtoffer toch voldoende informatie verzameld kan worden om over te gaan op vervolging, en het verhogen van de prioriteit binnen de politie en het Openbaar Ministerie.

De laatste inleiding werd gehouden door de imam Abubakr van een Eindhovense Moskee. Hij benadrukte dat binnen de moslimgemeenschap jongens meisjes als 'kostbaar' beschouwen. Wanneer meisjes, in de ogen van sommige jongens, 'oneerbaar' gedrag vertonen (seks hebben met vriendjes, zich uitdagend gedragen) stuiten zij niet op gewetensbezwaren om geld aan hen te verdienen. Daarnaast kunnen jongens in een concurrentiepositie met hun vader terecht komen. Degene die het meeste geld in het gezin binnenbrengt, heeft de machtigste positie. Hoewel crimineel gedrag niet wordt goedgekeurd, wordt zelden gevraagd naar de herkomst van geld. Dit lijkt voor de jongens op een impliciete goedkeuring van criminele activiteiten.

De imam zou vaker de rol van bemiddelaar op zich kunnen nemen, bij problemen rondom het gezin, eerwraak, criminele activiteiten etc. De powerpointpresentatie van de heer Abubakr is als bijlage 2 toegevoegd.

In de middag konden de aanwezigen dieper ingaan op de onderwerpen preventie, hulpverlening en opsporing & vervolging in een drietal workshops. De conclusies uit de workshops werden onder leiding van Lou Repetur plenair besproken.

In de middag vonden de volgende workshops plaats:

- 1 De relatie tussen Multisysteemtherapie (MST) en preventie van daders van jeugdprostitutie, door de heer S. van Arum (De Waag, Utrecht).
- 2 Opsporing & vervolging van daders van jeugdprostitutie, door de heer F. Bovenkerk (Universiteit Utrecht).
- 3 Hulpverlening aan daders van jeugdprostitutie, door mevrouw L. Terpstra (Vrouwenopvang Fryslan/Bureau Terpstra & Van Dijke) en mevrouw C. Knibbe (Glen Millsschool).

3. Belangrijkste knelpunten en aanbevelingen

De belangrijkste knelpunten en aanbevelingen uit de workshops worden hieronder beschreven:

3.1 Preventie en MST

- Multisysteemtherapie (MST) lijkt een zinvol instrument om preventief in te zetten ten opzichte van loverboys. MST wordt gestart als hulpverleningsmethodiek om verdere escalatie bij jongeren die met justitie in aanraking zijn gekomen te voorkomen. De interventies in het kader van de MST zijn gericht op: het verbeteren van het toezicht van de ouders op het kind en van de relaties binnen het gezin, de afname van contacten met asociale delinquente leeftijdgenoten, de toename van contacten met prosociale, niet-delinquente leeftijdgenoten, het verbeteren van school- of arbeidsprestaties, het meedoen aan positieve recreatieve activiteiten, het verbeteren van de verstandhouding van het gezin met de directe leefomgeving en de buurt en het vergroten van het vermogen van het gezin om toekomstige problemen op te lossen.

Er is weinig bekend in de literatuur over de profielen van deze jongens. Met een grote voorzichtigheid kunnen we zeggen dat loverboys:

- Nederlandse jongemannen zijn met een allochtone achtergrond.
- Tussen de 20 en 30 jaar zijn.
- Een laag opleidingsniveau hebben of hun school niet hebben afgemaakt.
- Op jonge leeftijd aan een criminele carrière begonnen zijn.
- Bekend zijn bij politie en justitie voor geweldsdelicten, vermogensdelicten en andere delicten.
- Zich rechtvaardigen door de verantwoordelijkheid voor hun daden bij anderen of bij de omstandigheden waarin zij verkeren neer te leggen.
- Uit zijn op macht en geld.
- Weinig respect voor vrouwen hebben en weinig inlevingsvermogen hebben t.a.v. de meisjes waarmee ze een relatie aangaan.
- Gemiddeld 2,5 slachtoffers maken.
- Sociaal vaardig en meesters in het manipuleren zijn, en weinig last van schuldgevoelens hebben.

Deze voorzichtigheid is nodig omdat nog heel weinig bekend is over deze doelgroep. Dat wat we weten baseert zich op kleine aantallen loverboys (namelijk 57 loverboy-zaken tussen 1998 en 2004, Terpstra en van Dijke, 2005). Gezien het profiel van de loverboy hebben de MST-interventies een preventief karakter als het gaat om het doorbreken van de criminele carrière van mogelijk toekomstige loverboys.

- Het imago en de status van de loverboys zouden moeten worden aangetast. Binnen de huidige idealisering van de pimpcultuur onder jongeren krijgt het hebben van veel geld een hoge status. Ongeacht hoe de jongere aan dat geld is gekomen.
- De pakkans moet worden vergroot.
- Initiatieven uit eigen gemeenschappen moeten beter worden ondersteund. We weten weinig over wat de gemeenschappen zelf doen om ouderschap tegen te gaan. Om stigmatisering te voorkomen is meer uitwisseling van kennis en deskundigheid tussen de verschillende culturele gemeenschappen noodzakelijk.

- MST maakt gebruik van m.n. verbale interventies. Worden daardoor de minder sterk verbale doelgroepen wel bereikt? MST dient hier meer aandacht aan te besteden om een bredere doelgroep effectief te kunnen bedienen.
- Binnen MST moet meer aandacht komen voor interculturalisatie. Is MST voor jongeren met verschillende culturele achtergronden toepasbaar? Bijvoorbeeld door aandacht te hebben voor en kennis te hebben van de invloeden van de verschillende culturele achtergronden, indien mogelijk diens VIPS in de ondersteuning te betrekken e.d.
- Klanten van jeugdprostituees voorlichten over de achtergronden en feiten rondom mensenhandel.
- Niet uit het oog verliezen dat ook jongens slachtoffers kunnen worden van manipulatie en seksueel geweld om vervolgens zelf in de jeugdprostitutie te werken.

3.2 Opsporing en Vervolging

a) Knelpunten met betrekking tot het voorstadium van aangifte en bij aangifte

NB: Een aangifte is niet nodig om actie te kunnen ondernemen. Dat komt doordat mensenhandel geen klachtdelict is maar ambtshalve vervolgbaar is. Loverboys zijn mensenhandelaars met een eigen ronselmethodek.

- Het slachtoffer wordt over het algemeen als onvoorspelbaar beschouwd. Zo is de kans aanwezig dat het slachtoffer haar verklaring wil intrekken, bijvoorbeeld vanwege een te grote afhankelijkheid van, of angst voor de pleger/dader. Sommige vrouwen voelen zich geen slachtoffer, maar voelen zich schuldig en zelf verantwoordelijk voor de situatie.
- Het slachtoffer kan bang zijn voor het traject ná de aangifte. Dit geldt bijvoorbeeld voor buitenlandse vrouwen die weinig weten van ons rechtssysteem, en bang zijn om te worden uitgezet.
- Voor de aangifte van mensenhandel/loverboys zijn gecertificeerde politieambtenaren nodig. Dit leidt tot multidisciplinair onderzoek waar veel tijd mee gemoeid is (minimaal 2 maanden, maar dit kan eenvoudig oplopen tot 6 tot 8 maanden).
- Er bestaat een tekort aan opvang voor slachtoffers, of de beschikbare opvang sluit niet goed aan bij de slachtoffers.
- Er kan niet anoniem aangifte worden gedaan. De dader ziet de naam van het slachtoffer in het dossier dat hij/zij van de advocaat krijgt.
- Soms onvoldoende deskundigheid bij degene die de aangifte opneemt, waardoor het slachtoffer zich onvoldoende op haar gemak voelt en er onvoldoende informatie wordt gegeven over de vervolgstappen en eventuele consequenties.
- Er moet binnen de gehele keten van voorzieningen die te maken kunnen hebben met jeugdprostitutie meer aandacht komen voor signalen en indicatoren die kunnen wijzen op uitbuiting. Hierbij kan gedacht worden aan organisaties die te maken hebben met asielzoekers (IND), woningbouwcorporaties, arbeidsinspectie, scholen, uitgaansgelegenheden, naast politie/justitie en hulpverlening.
- Meer aandacht voor samenwerking in de keten. Het Plan van Aanpak Loverboys in Zwolle is hiervan een goed voorbeeld. Hierbij komen Bureau Jeugdzorg, de Raad voor de Kinderbescherming, politie en leerplicht eenmaal per maand bijeen om signalen uit te wisselen. Er zijn convenanten gesloten met betrekking tot de gegevensuitwisseling.
- Er moet worden gestreefd naar eenduidigheid en het stapelen van informatie. Er is behoefte aan een systeem waarmee signalen stapelbaar getrechterd kunnen worden. Het landelijke Expertisecentrum Mensenhandel en Mensensmokkel is op dit moment samen met een expertgroep bezig met het realiseren van een dergelijk systeem. Het Landelijk Expertisecentrum heeft contact met de Stichting Tegen Vrouwenhandel om er voor te zorgen dat de signalen van STV ook bij hen terecht komen. Er wordt voorgesteld om ook contact op te nemen met Meld Misdaad Anoniem, en signalen die bij de lokale politie binnenkomen ook cc naar de Nationale Recherche te sturen.

b) Hoe bouw je een zaak op? Knelpunten en/of aandachtspunten:

- Zicht op het slachtoffer kwijtraken, soms zelfs voordat aangifte is gedaan. Ook kunnen slachtoffers door daders worden 'doorgespeeld' naar anderen, en/of er vindt een vlucht naar het illegale circuit plaats.
- Het kost erg veel tijd om een zaak op te bouwen. De politie wordt afgerekend op het aantal dossiers dat zij afhandelen, het zogenaamde prestatiecontract. Hierdoor kan er minder tijd worden besteed aan zaken die veel tijd kosten, en lang niet altijd met succes kunnen worden afgerond. Er is op dit moment discussie over de voortzetting van de prostitutieteams aangezien zij hun targets waarschijnlijk niet gaan halen.
- De politie is in regio's georganiseerd. Vaak wordt een meisje echter buiten haar eigen regio tewerkgesteld.
- Loverboys zijn regelmatig betrokken bij andere delicten. Hierop kan ook gerechercheerd worden. Dit gebeurt steeds meer, maar er bestaat grote behoefte aan expertise met betrekking tot het herkennen van signalen met betrekking tot loverboysproblematiek.
- Meisjes hebben niet altijd seksuele contacten waar een vergoeding tegenover staat, bijvoorbeeld als het 'vrienden'/bekenden van de dader betreft. Hierdoor wordt veel problematiek bij minderjarigen niet zichtbaar. Vaak komen zij pas na hun 18de levensjaar in beeld via de raamprostitutie.
- Voorkomen dat de regionale/lokale aspecten van loverboysproblematiek onvoldoende aandacht krijgt i.t.t. de aanpak van mensenhandel die vaak internationaal georganiseerd is.
- Er zou meer vervolging moeten plaatsvinden louter op artikel 273a.

c) Opsporing. Knelpunten en/of aandachtspunten:

- Een zaak kan pas worden overgeheveld naar een andere regio wanneer er voldoende informatie beschikbaar is. Het maken van een doorstart is vaak problematisch.
- Nu de prostitutie een legale branche is, is het een taak van de gemeente om toezicht te houden. De gemeente bepaalt zelf wie de rol van toezichthouder krijgt. Dit kunnen dus ook andere partijen dan de politie zijn, wat de eenduidigheid niet bevordert.
- In artikel 273a is het delict goed omschreven. Er bestaat echter een risico dat het artikel m.b.t. mensenhandel aan inflatie onderhevig is, aangezien de omschrijving steeds breder wordt (geldt nu ook voor andere sectoren zoals horeca, au pairs etc.)

d) Openbaar Ministerie. Knelpunten en/of aandachtspunten:

- Binnen het Openbaar Ministerie houdt een aantal officieren zich specifiek bezig met mensenhandel en zeden. Daarnaast is er een landelijk officier Mensenhandel. De mate waarin er expertise bestaat omtrent de problematiek van jeugdprostitutie verschilt sterk per OM.
- Daarnaast zijn er signalen dat de Rechtelijke Macht geen deskundigheidsbevordering wenst omtrent dit onderwerp om onbeïnvloedbaar te kunnen blijven oordelen. Een discussie over de veronderstelling dat gebrek aan kennis iemand onbeïnvloedbaar laat beoordelen lijkt op zijn plaats.

3.3 Hulpverlening aan daders van jeugdprostitutie

- In het onderzoek Loverboys, feiten en cijfers wordt een profiel geschetst van de loverboys.
- het belang van samenwerking tussen ouders, onderwijs en hulpverlening wordt onderstreept.

- Er is meer expertise en deskundigheidsbevordering nodig binnen het onderwijs en de hulpverlening om vroegtijdig het fenomeen jeugdprostitutie te onderkennen en om er vervolgens adequaat tegen te kunnen optreden.
- Er is sprake van een dubbele seksuele moraal bij de daders. Enerzijds wordt over de kuisheid van de zussen van de (potentiële) daders gewaakt, anderzijds worden andere meiden ingezet voor loverboyspraktijken.
- De impact van de media, en de dubbele seksuele moraal die in videoclippen aan jongeren wordt getoond zou nader moeten worden onderzocht.
- Er is behoefte aan meer adequate opvangmogelijkheden voor slachtoffers en daders.
- Binnen de hulpverlening zou maar aandacht aan interculturalisatie moeten worden besteed.
- Binnen de hulpverlening zou meer moeten worden gekozen voor een 'harde' aanpak, waarbij ruimte is voor spijt en berouw van de daders van jeugdprostitutie.

4. Belangrijkste aanbevelingen

- De methodiek van MST dusdanig aanpakken dat ook groepen die verbaal minder vaardig zijn hiervan gebruik kunnen maken.
- In de ketenaanpak zou MST een rol moeten spelen in de preventie van daders meisjesprostitutie/ loverboys.
- Ook rechters zouden van de behandelmethodiek van MST op de hoogte moeten zijn, waardoor zij deze bij de strafmaat kunnen betrekken. Door deelname aan MST als een voorwaardelijke straf in te zetten wordt het bereik en effect van de methodiek groter.
- De eigen gemeenschap, kerken, moskeeën en dergelijke zouden meer betrokken moeten worden bij de hulpverlening aan daders in het algemeen en de aanpak van MST in het bijzonder.
- De impact van seksualiteit en beeldvorming in de media en de effecten van internetgebruik op de relaties van jongeren zouden nader moeten worden onderzocht.
- Meer aandacht voor interculturalisatie binnen de ketenaanpak en uitwisseling van deskundigheid tussen de verschillende culturele gemeenschappen is nodig. Methodieken zouden moeten worden aangepast aan culturele achtergronden van de daders.
- Meer aandacht moet worden besteed aan de beeldvorming van jongeren als het gaat om man-vrouw-verhoudingen, en het bespreekbaar maken van de dubbele seksuele moraal. De invloed van de multiculturele samenleving op het emancipatorische proces in de man-vrouw-verhouding in Nederland moet onderzocht worden.
- Aankaarten van de gevolgen van de prestatieafspraken die de politie heeft gemaakt voor de inzet bij de opsporing van delicten betreffende mensenhandel in het algemeen en jeugdprostitutie in het bijzonder.
- Vergroten van de deskundigheid van officieren van het Openbaar Ministerie en de Rechterlijke Macht ten aanzien van het fenomeen mensenhandel en jeugdprostitutie. De mate van kennis over dit onderwerp is bepalend voor het al dan niet toestemming geven voor het laten uitvoeren van onderzoek.

5. Afsluiting en overzicht aanwezigen

Lou Repetur bedankt de aanwezigen voor hun bijdragen en sluit de inspirerende bijeenkomst. In het voorjaar 2006 zal op basis van de aanbevelingen uit deze eerste expertmeeting een vervolg worden georganiseerd.

5.1 Aanwezigen

De heer S. Abubakr	Moskee Eindhoven
De heer S. van Arum	De Waag Utrecht
Mevrouw I. van Balen	Bureau Nationaal Rapporteur Mensenhandel
Mevrouw S. Bergsma	Bureau Jeugdzorg Overijssel
Mevrouw Y. Beumer	Politie Regio IJsselland
Mevrouw A. van den Borne	ECPAT Nederland
De heer F. Bovenkerk	Universiteit Utrecht
Mevrouw S. Cox	Stade
Mevrouw N.D. Doornink	TransAct
Mevrouw Z. El Kadmiri	GGD Eindhoven
De heer G. Frey	Landelijk Expertisecentrum Mensenhandel/Mensensmokkel
Mevrouw B. Gommers	Den Hey-Acker
Mevrouw F. Gourari	Synthese
Mevrouw S. Hamria	Regenboog
De heer M. Heijmans	Politie Regio Brabant Zuid-Oost
De heer R. Janssen	Belastingdienst, Kennisgroep Integrale Overheidshandhaving
Mevrouw M. Jonker	Soa Aids Nederland
Mevrouw L. Karrouch	Marant
Mevrouw A. Korstanje	Bureau Jeugdzorg Utrecht
Mevrouw K. Kuiperij	GGD Regio IJssel-Vecht
De heer M. Kuipers	Den Hey-Acker
Mevrouw J. Lobbezoo	Humanitas Rotterdam
Mevrouw D. Luijk	Otto Gerhard Heldring Stichting
De heer J.J. Nuijskens	Politie Regio IJsselland
Mevrouw R. Paulissen	Ketenregisseur Eindhoven
De heer F. van der Poel	Raad voor de Kinderbescherming
De heer P. van Putten	Humanitas Rotterdam
Mevrouw E. Rebers	De Waag Utrecht
Mevrouw L. Repetur	TransAct, Informatiepunt Jeugdprostitutie
De heer P. Richters	Politie Regio Eindhoven
Mevrouw Rutten	Humanitas
De heer M. Rutten	Politie Regio Limburg-Noord
Mevrouw W. Schakenraad	TransAct, Informatiepunt Jeugdprostitutie
De heer B. Schelfhorst	Politie Regio Twente
Mevrouw M. Suvaal	Stade
Mevrouw L. Terpstra	Bureau Tepstra & Van Dijke
De heer E. v.d. Vrande	Politie Regio Eindhoven
De heer B. Wijbenga	
De heer A. Wijnsma	Politie Regio Gooi & Vechtstreek